

Arkeologi

Tuve har en rik kulturhistoria med flera arkeologiska lämningar. För att få en uppfattning om vad dessa frågor har för konsekvenser för programmet genomfördes en arkeologiska utredning. Resultaten av utredningen visar att några områden kan exploateras utan vidare antikvariska insatser men att flera områden bör utredas vidare innan den nya bebyggelsens placering fastställs. Framför allt identifierades två områden där särskild antikvarisk hänsyn bör tas, dels vid Tångenområdet där exploateringen bör ske med försiktighet, dels vid Tuve kyrka där bebyggelsen bör hållas låg.

Stadsdelen Tuve på Hisingen i Göteborg ligger vid Kvillebäckens västra sida och är präglad av både gamla och nya miljöer. Även om ortnamnet Tuve omnämns i det skriftliga materialet första gången 1276 (Twie) representerar Tuveområdets fornlämningar en lång tidsrymd, från äldre stenålder till historisk tid.

Under äldre stenålder bestod det vi idag kallar Hisingen av en skärgård med mängder av större och mindre öar, detta som ett resultat av inlandsisens avsmältning. Enstaka boplatser från denna tid finns representerade i Tuve, exempelvis Tu 91, en överlagrad sandarnaboplat. Stenåldersboplatserna är belägna mellan 25- och 15-metersnivåerna vilket innebär att de var strandbundna och förmodligen flyttades när havsnivån sjönk och steg (transgregerade). Dock är rester av boplatser och gravar från yngre stenålder kända även i Tuveområdet, exempelvis gravfältet Tu 25 samt hällkistan Tu 29, båda undersökta och borttagna på 1960-talet.

Till skillnad från andra delar av Hisingen där stenåldern är mest framträdande, dominerar i Tuve lämningar från brons- och järnåldern. Norra delen av Tuve ingår i den järnåldersbygd som finns på nordvästra Hisingen. Man kan fastställa en gravfältstriangel mellan Säve, Björlanda och Tuve kyrkor. Endast ett fåtal av dessa gravfält är utgrävda men räknas till järnålderns senare del. De delvis undersökta gravfälten på Skändla och vid Björlanda kyrka styrker denna datering.

Vid Tången i centrala Tuve har man provgrävt boplatser som fått en trolig datering till järnålder, vilket ytterligare stärker bilden av Tuve som en brons- och framförallt järnåldersbygd. Det är under järnåldern som de bebyggelseenheter vi känner från historisk tid bildas, exempelvis Tuve kyrkby, Norum och Tången. På 1550-talet dominerar självägande bönder stort vilket antagligen även går att föra tillbaka på en äldre, medeltida situation.

Tuve medeltida kyrka är relativt välbevarad och manifest placerad på kanten av ett höjdparti med rejäl utsikt över nejden. Typen är svårdaterad, men sent 1100-tal, eller omkring 1200, har föreslagits.

Tuve och Lundby socknar utgjorde under medeltiden tillsammans hela Hisings härad, Västergötlands minsta härad. Häradet kallades för "Svenske Hisingen" då det under flera hundra år, från omkring 1220 till 1658, låg som en enklav i ett för övrigt norskt Hisingen. Att det ibland var oroliga tider visar den silverskatt som grävdes ner på Gunnestorp Övergårdens utmarker strax efter 1674. Detta har man satt i samband med krigshandlingar i området 1676–1679.

fast fornlämning

övrig kulturhistorisk lämning

områden som i detaljplan bör utredas vidare

Barnen i Tuve

Uppdraget gäller att tillsammans med skolelever i Tuve kartlägga den nuvarande användningen av närmiljön i syfte att ta fram idéer, tankar, visioner samt konkreta förslag på förändring och förtätning av stadsdelen utifrån ett barn- och ungdomsperspektiv. Arkitekturpedagog Stefan Petersson har arbetat med elever i årskurs 5-9 från Glöstorps-, Gunnestorps- och Tångensskolan i Tuve.

Gruppens uppgift är:

- att lyfta fram och presentera barns och ungdomars tankar och idéer om var man kan bygga nya bostäder.
- att lyfta fram och presentera barns och ungdomars tankar och idéer om hur man kan bygga, när det gäller lägenhetsstorlekar, upplåtelseformer, storlek på hus m.m.
- att fokusera på bostäder, eftersom stadsbyggnadskontorets uppdrag handlar om bostäder.

Tuve idag

Livet i Tuve består mycket av vistelse i naturen. Man går ut med hunden, bygger kojor och leker olika lekar. En del går ner till Slätta damm och fångar grodyngel. Man saknar en sjö att bada i och där man kan åka runt med en båt. Idrotten är också en viktig ingrediens i området och då främst ishockey och fotboll. Vidare är dansen en viktig och kul aktivitet för barn och unga i stadsdelen och Norumsgården har blivit en fast punkt för detta. Här dansas breakdance och andra moderna dansstilar. Flera barn uppskattar Tuves alla diskon men man vill ha mer av cirkusar och festivaler där hela familjen kan umgås. Många saknar också en McDonald's i Tuve...

Spårvagn till Tuve anses ej nödvändigt, det är för många yngre även ett orosmoment, spårvagnen anses farlig. Dessutom passar inte spårvagnar in i Tuves miljö. Men att spårvagnen är identitetsskapande för staden Göteborg är klart. Flera av barnen har svårt att skilja Tuve från Göteborgs centrum såsom Avenyn, Liseberg eller Backaplan. Man tycker helt klart att man tillhör mängden människor i Göteborg.

Många är stolta över sitt hem. Det upplevs som att det finns många hus och att det är fint i Tuve. Men barnen tycker också att det finns alldeles för mycket klotter.

Framtidsvisionen för Tuve

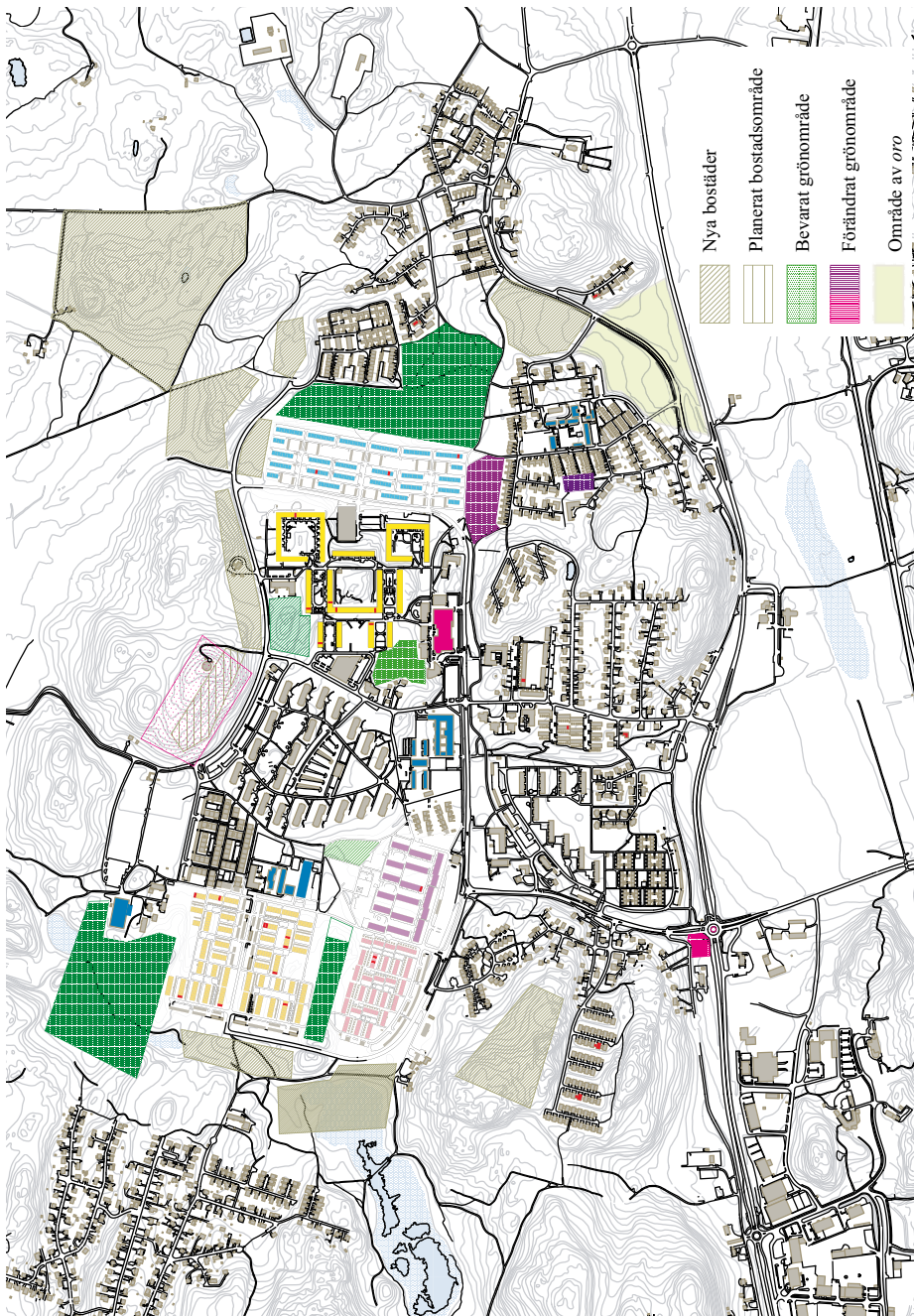
Barnen vill ha något som lockar hit folk, såsom flera restauranger med exotiska maträtter och fler kaféer. En karneval likt den i Hammarkullen skulle locka hit folk. Även flera danslokaler i Tuve för t ex Hip hop skulle vara bra.

Affärerna vid Tuve torg är barnen inte nöjda med och här önskar de sig en glassbar, en bra klädaffär, fler korvkiosker och ett stort köpcentrum. Ledordet ska vara "fashion" och "glamour". Det kan gärna finnas höga hus också.

Många vill bygga en bassäng eller en simhall där folk kan komma och bada, mycket därför att det nästan inte finns något att göra på sommaren.

Nya fina anlagda parker eller platser som man kan vistas vid efterfrågas. Naturen och att man lever och bygger miljövänligt är viktigt för barnen. Barn och unga vill inte ha mer utsläpp. Mindre koldioxidutsläpp, bättre energisnåla hus och bättre bilar efterfrågas. Det gäller även taxibilarna. Det finns idag inte så mycket biltrafik i Tuve och det är bra anser eleverna.

Tuve skall bevaras med gammal och stor natur.

*framtidsvision:
"jag hoppas att allt kommer att vara stora höghus och glamour typ köpcentrum, stort med massa kläder. fashion!"*

Tuve large, extern arbetsgrupp

Syftet med denna grupp är att fånga upp tendenser i samtiden och skapa en plattform för framtidens planarbete i Tuve. Gruppen ska utgöra ett diskussionsforum med teman som; image, typologi, täthet, målgrupp och ekonomi.

Kunskapen i gruppen ligger på byggherre och arkitekt/planerare och är ett komplement till den kommunala arbetsgruppen. Tuve large-gruppen har träffats ca 10 gånger och diskuterat olika teman vilka kommit upp under programarbetet.

Malmström&Edström arkitektkontor, HSB, Egnahemsbolaget, Bostadsbolaget och Myresjöhus har tillsammans med stadsbyggnadskontoret ingått i denna arbetsgrupp.

Tuve +
Småhus och gemenskap
Det gröna runt husknuten
Närhet till Hisingsparken, city och världen

Tuve –
Vägar ej gator
Dåliga kopplingar, svårorienterbar
Upplöst centrum

Sammanfattande analys

En komplettering med bostäder i Tuve stämmer bra överens med de utbyggnadsprinciper som UP05 ställer upp för mellanstaden. Här ska man kompletteringsbygga i kollektivtrafikhärläge, utveckla stadsdelens kvalitéer och länka samman befintliga stadsdelar.

Tuve har en problematisk trafikstruktur som ger negativa konsekvenser för säkerheten för både förare, cyklister och fotgängare. De överdimensionerade vägarna leder till höga hastigheter och därmed farliga passager för fotgängare. Vägarna delar upp området i enklaver. Fördelen med detta är de bilfria bostadsområden som bildas innanför bilvägarna och som uppskattas av många. Gång- och cykelstråken är väl utbyggda och ger en hög tillgänglighet genom bostadsområdena men återigen farliga passager över dagens vägar med höga hastigheter. Det finns ett antal tunnlar under Nolehult- och Gunnestorpsvägen som uppfattas som otrygga och leder till att många korsar vägen trots att övergångsställen saknas.

Tuve har en blandad bebyggelse med olika upplåtelseformer vilket ger en mångfald i befolkningen. Här finns en stark gemenskap inom framförallt radhus- och villaområdena som ofta är tätt bebyggda och skapar förutsättningar för möten. Men här finns också en del motsättningar mellan olika bostadsområden.

Boende i Tuve har alltid det gröna runt knuten och flera stora naturområden i närområdet. Tuves befolkning uppskattar detta och värnar sin gröna stadsdel. Vissa ytor används mycket medan stora ytor saknar användningsområde. De stora ytorna som till största delen ägs av kommunen, medför dyrt underhåll och ibland eftersatt skötsel liksom stora avstånd till service och kollektivtrafik. Samtidigt skapar ytorna en bra förutsättningar för en framtida utveckling av grönstråken.

Det bor betydligt färre människor i Tuve idag än när området byggdes. Detta har lett till ett minskat underlag för centrumet som därmed har tvingats minska på serviceutbudet. Tuves glesa struktur med stora gräsytor beror delvis på det spårreservat som sträcker sig genom hela Tuve. Det ger dåliga kopplingar och gör området svårorienterbar. Särskilt vid Tuve torg är bebyggelsen gles och tillsammans med parkering, gångtunnel och lastbrygga ger detta ett mycket otydligt torg. Bostäderna ligger långt ifrån centrum och gör att många har långa gångavstånd till service.

SWOT

Med denna SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats) försöker vi finna styrkor, svagheter, möjligheter och hot för Tuves fysiska och sociala utveckling. Detta hjälper oss att uppnå målet att värna Tuves kvaliteter och undanröja dess brister.

Styrkor

- Tuve har tillgång till stora naturvärden och grönytor
- Fina barnvänliga bostadsområden -idyll
- Ett till stora delar fungerande och bra placerat centrum
- Olika typer av upplåtelse- och boendeformer

Svagheter

- Ett befolkningsunderlag som inte klarar att underhålla centrumet
- En osammanhängande gatustruktur som försvagar torget som lokal knutpunkt och mötesplats
- Breda gatusektioner som leder till höga hastigheter och barriärer
- Många ”tomma” ytor som ger dåliga kopplingar mellan områdena

Möjligheter

- En service som är byggd för ett större underlag
- Stora ”tomma” områden som ger en bra möjlighet till förändring och nybyggnation
- En befolkning som trivs och som gärna flyttar inom området
- Underlag för att skapa vackra promenadstråk

Hot

- Sviktande befolkningsunderlag med få unga personer vilket skulle kunna leda till en förflyttning av centrumet ut ur Tuve
- Villamattans utbredning vilket leder till sprawl* och en ensidig bebyggelse
- En utbyggnad som leder till ökade transporter och större bilberoende
- Ökad segregation

* ohämmad utbredning av småhus ur ett ofta icke hållbart perspektiv

SWOT. Bilderna beskriver styrkor, svagheter, möjligheter och hot

Förslaget baseras på de analyser och delprojekt som arbetats fram och syftar till att förbättra stadsdelen genom fler bostäder och en funktionell inre struktur. Det ska utveckla mellanstadens utifrån UP05 samt värna Tuves kvaliteter och undanröja dess brister.

Förslaget redovisar ca 20 platser (i åtta delområden) för ny bebyggelse. Den inre stadsstrukturen blir tydligare, vägar byggs om eller till och tomrum fylls igen. Totalt kan ca 900 nya bostäder tillkomma.

Förslaget har 2 nivåer

1. övergripande, strukturella förändringar
2. delområden, genomförandeprinciper, platser, förutsättningar, planstruktur

Strategiska frågor har utretts:

- Vilken typ av *bebyggelse* behövs?
- Hur kan man uppnå enklare *förbindelser* till Tuve torg? Med bil, cykel och till fots!
- Hur kopplar man ihop Tuves delar?
- Hur ska kollektivtrafiken dras?
- Hur används Tuves *grönområden*? Vilka platser är viktiga och var kan det behövas ny bebyggelse?
- Spårreservatet? Bebyggas?
- Hur möter man Hisingsparken?
- Hur hanterar man Toveraset och dess område?

1 övergripande förslag koncept

Tuves struktur ska förändras för att uppnå målen. Tuve får klarare huvudgator med ny bebyggelse knuten till dessa. Huvudrörelserna genom området i öst-västlig riktning går från Tuvevägen via Finlandsvägen – Gunnestorpsvägen – Glöstorpsvägen till Västra Tuvevägen. I nord-sydlig riktning förlängs Gunnestorpsvägen/Nolehultsvägen norrut till Tuve Kyrkväg. Orienterbarheten blir högre och förstärker torget som knutpunkt. Målet är att blanda trafiksystem där det är möjligt.

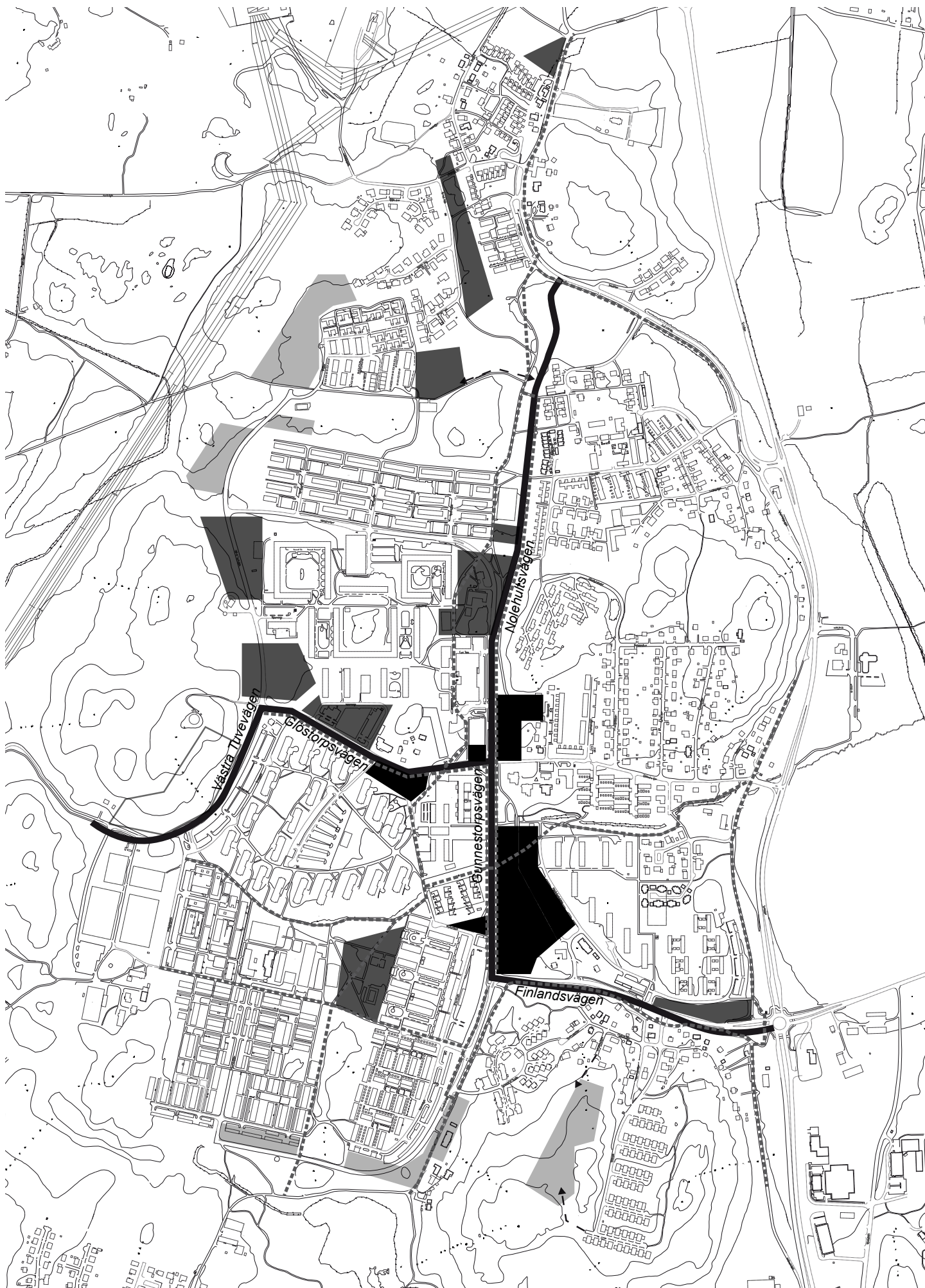
Spårreservatet föreslås tas bort från kommande detaljplaner.

Stombuss 17 går kvar enligt sin gamla sträckning. Både linje 35 och 37 kan trafikera den nya gatan mellan norra och centrala Tuve, alternativt går en av linjerna kvar i dagens sträckning. Detta ger Säve en direktbuss till Tuve torg vilket saknats tidigare.

Ny bebyggelse ska i första hand koncentreras till de centrala gatorna, Glöstorpsvägen och Nolehultsvägen/Gunnestorpsvägen, vilka bör bli de första områdena att förtäta. De centrala delarna är också de med högst täthet och stadsmässighet.

Tuve torg blir en tydlig och central plats i stadsdelen och ska vara lätt att nå från alla delar av programområdet. Korsningen Gunnestorpsvägen/Glöstorpsvägen formges med noggrannhet.

Områden med tät småhusbebyggelse ska binda ihop Tuves delar. Viktiga grönområden ska sparas och förädlas. Glesare bebyggelse placeras uppåt bergssidorna.

Övergripande förslag

Huvudrörelser
 Ny bebyggelse
 (mörkare = högre exploateringsgrad)

3 strategier

För att tydligare beskriva förslaget presenterar vi tre teman; schackbräde, centrala delar och orienterbarhet. Dessa diskuterar viktiga frågor i Tuves utveckling och bildar principer för hur fortsatt bebyggelse bör utformas. Längre fram presenteras även trafikförslaget i sin helhet samt tankar om ett bättre kontinuerligt offentligt rum.

1 Schackbräde - alltid nära till ett grönområde

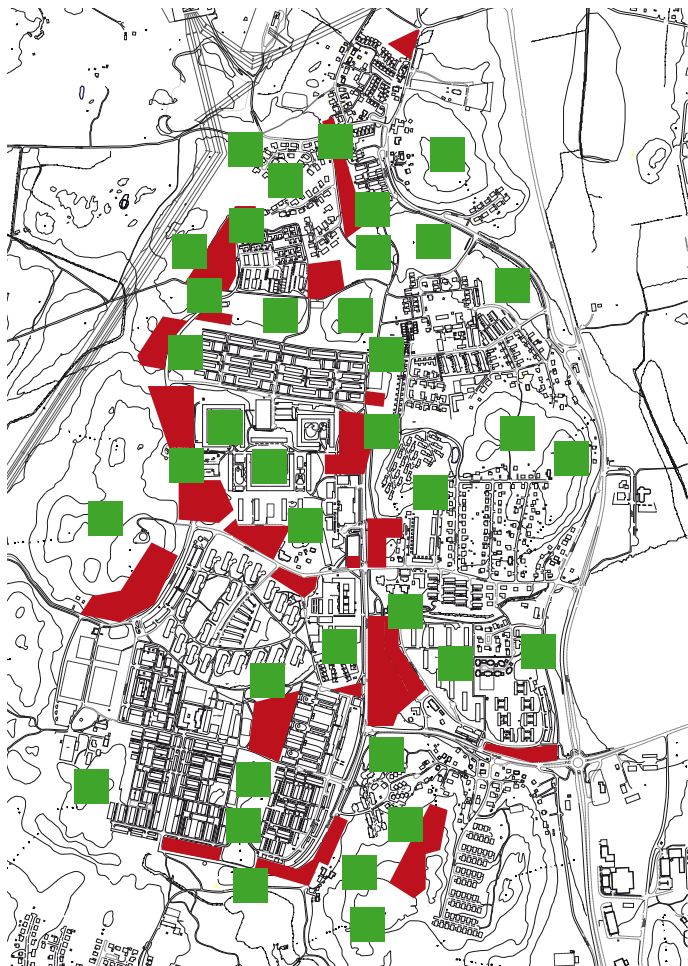
En av Tuves viktigaste kvaliteter är att alltid ha de gröna runt husknuten. Tuve karaktäriseras av bebyggelse i tydliga grupper med klippta gräsmattor och skogsdungar emellan. Denna kvalitet värnas i programmet. Begreppet schackbräde introduceras. Det innebär att man inte bygger ihop för stora områden utan bevarar eller utvecklar det gröna närområdet. Vissa av dessa gröna platser kan utvecklas till mer parklika områden, andra sparas som "vild" natur, (se även kompensationsåtgärder, sid 6). Idag har Tuve Göteborgs största andel kommunal parkmark per invånare. Det är positivt, men svårt att sköta dessa stora ytor. Programmet syftar till att skapa grönområden med kvalitet snarare än kvantitet.

2 Koncentration till centrala delar

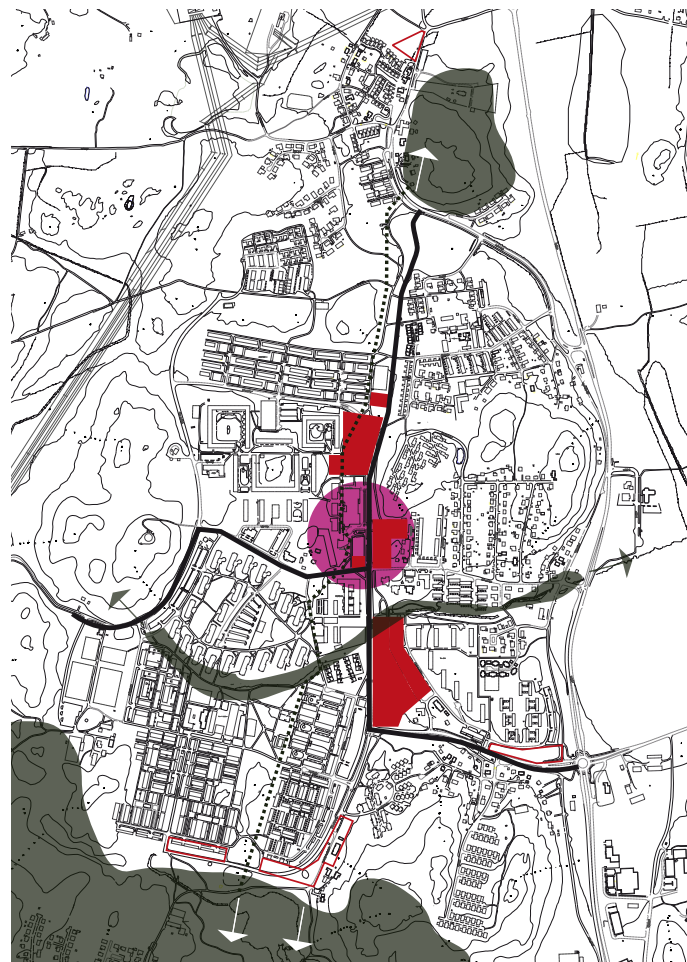
Nya bostäder inom 400 meter från torget skapar förutsättningar för detta. Exploateringsgraden inom denna zon föreslås bli högre. Fler bostäder här gynnar torget, skapar bostäder med tillgänglighet till service och minskar inköpsresor med bil. En fjärdedel av de föreslagna bostäderna ligger inom 400 meter från torget. (Enligt trafikstudierna från Chalmers är 400 meter en gräns för hur långt man gärna går med matkassar.)

3 Förstärkta stråk ger god orienterbarhet

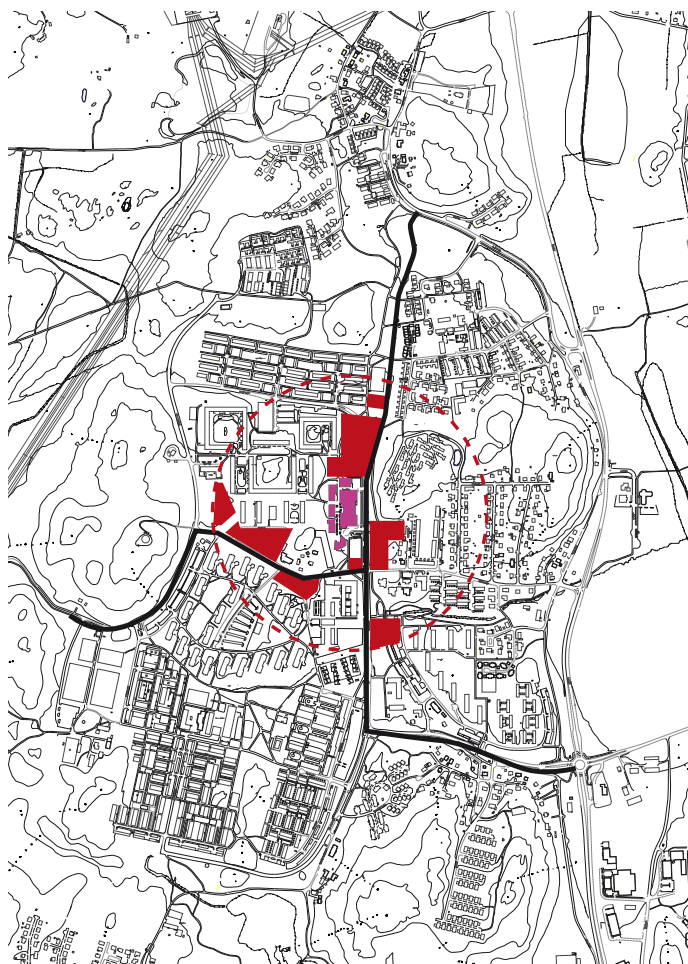
Tuve får tydliga huvudgator i öst-västlig samt nord-sydlig riktning. Längs den nord-sydliga gatan utvecklas projekt som strävar efter en bättre orienterbarhet, som på något sätt vänder sig mot gatan. Vid Tuve Torg ska det vara en koncentration av bebyggelse och akitvit. Det finns två inre grönstråk, ett befintligt och ett nytt. Det befintliga är Hinnebäcken som knyter ihop Västra Tuveskogen med Hökällområdet. Det behöver förtydligas när det passerar Gunnestorpsvägen samt Tuvevägen. Ett nytt inre stråk kan förbinda gamla kyrkan med Hisingsparken. Entréprojekt är viktiga för att markera Tuves gränser. Från norr anländer man Tuve vid gamla kyrkan. Här möts många vägar och ett projekt med anknytning till gamla Tuve skulle kunna utvecklas. Från rondellen Tuvevägen/Finlandsvägen möter man stadsdelen från söder. Här är det rörigt och en uppstramning vore önskvärd. En monoton känsla möter en i dagsläget. Entrén till Tuve är bara en av flera rondeller på vägen till Göteborg City Airport. Hisingsparken saknar tydligt möte med bebyggelsen i södra Tuve. Gunnestorpsvägen, med en kurva projekterad för en hastighet på 70 km och carportbaksidor agerar barriär. Bebyggelse mot Hisingsparken kan skapa en stram och tydlig ram runt parken.

Alltid nära till ett grönområde

Förstärkta stråk ger god orienterbarhet

Koncentration till centrala delar

- platser för ny bebyggelse
- specifika entréprojekt
- närhet till det gröna (konceptuellt)
- viktiga grönstråk/områden/huvudgata
- torg/centrala delar
- 400 meter till torget